

ПРИКАЗИ

Жарко Лековић: ХЕРЦЕГОВАЧКЕ ИСТОРИЈСКЕ ТЕМЕ,
Институт за српску културу, Никшић, 2018.

У издању Института за српску културу из Никшића, изашла је из штампе књига др Жарка Лековића - Херцеговачке историјске теме. Ради се о деветој књизи врсног познаваоца историје Старе Херцеговине. До сада је др Жарко Лековић објавио сљедеће књиге: *Дробњак у првој половини XIX вијека* (два издања – Београд 2001. и Подгорица, 2007; *Дробњак и Потарје, Подгорица, 2007; Манастир Бијела, Београд, 2008; Дробњак од 1850. до 1918.* Никшић, 2011; *Шаранци у документима, Подгорица, 2013; Споменица војводе Јоксима Кнежевића, Подгорица, 2014; Тара - граница и спона Црне Горе и Османског царства, Никшић, 2016; Манастир Стањевићи, Будва/Цетиње, 2018* (у коауторству). Др Жарко Лековић је вриједан научни радник, са више од 70 објављених научних радова, рецензија, приказа и један од највреднијих школованих историчара на простору Црне Горе. Докторирао је 2010. на Филозофском факултету у Београду, под менторством проф. др Радоша Љушића. Научни је сарадник у Историјском институту УЦГ, учесник и члан организационих одбора бројних научних конференција и симпозијума у Црној Гори и

иностраниству. Члан је и одбора за историју ЦАНУ и учесник бројних научних пројеката.

Нова књига, Херцеговачке историјске теме, на 239 страница доноси петнаест поглавља, предговор и регистар имена. Аутор истиче да до сада није постојала цјеловита и исцрпна монографија о Херцеговини, а да је историја ове области пуна сукоба, страдања и рушења. Зато су духовни и културни трагови подложни различитим тумачењима. Данас је некадашња област Херцеговине расцјепкана између неколико држава, по принципу вишеструких идентитета, односно, према аутору: одређену територију и градове који данас припадају различитим државама у историјском аспекту треба посматрати као неутуђиви дио културне историје Херцеговине. Одређену потешкоћу у дефинисању Херцеговине као предмета ове збирке радова представљале су границе, које су се често мијењале.

Област која се данас назива Херцеговином у средњовјековном периоду је обухватала четири подручја: Захумље или Хум, Травунију, Конавле и Паганију. Након смрти цара Душана, дио Херцеговине је под влашћу

Војислава Војиновића, до 1368, потом његове удовице Гојиславе и његовог синовца Николе Алтомановића. Године 1374. удруже се кнез Лазар Хребелјановић и краљ Твртко против Алтомановића и подијеле његове земље. Послије смрти Твртка I, од 1391. ове области улазе у састав државе Сандаља Хранића кога наслеђује Стефан Вукчић, а читавих деведесет година, све до пада под Турке 1482, област између Неретве и Лима је под управом породице Косача. Аутор а правом истиче да је Херцеговина старија од свога имена, којег је стекла 1448. када је Стефан Вукчић Косача узео титулу херцега. Првобитни облик његове титуле је био „херцег хумски и приморски“ а већ наредне године мијења титулу у „херцег од Светога Саве“, чиме је показивао жељу и претензије да влада некадашњим земљама Немањића. Њемачки термин „херцог“ је титуларни назив, у значењу - војсковођа. Назив Херцеговина се у цјеловитом облику сусреће 1454. у писму османског заповједника Иса-бега Исаковића из Скопља. Током османске окупације егзистирао је Херцеговачки санџак и краткотрајно у првој половини 19. вијека и Херцеговачки пашалук или вилајет. Након Берлинског конгреса, у службену употребу улази назив Херцеговина.

У овој књизи др Жарко Лековић пише о: светосавској традицији у Херцеговини и Дробњаку; манастирима: Бијела, Подмалинско, До-

воља, Добриловина: о Бају Пивљанину, о учешћу Црне Горе и Брда и Старе Херцеговине у Српској револуцији 1804-1833; односу Петра II Петровића Његоша према Старој Херцеговини; Црној Гори и устанку у Херцеговини 1882; миграционим кретањима у Горњем Полимљу у 19. вијеку; положају жене у селима дурмиторског краја; епско-гусларској традицији у Дробњаку, о Светозару Томићу као националном раднику, државнику и научнику.

Аутор истиче да се од митрополита Петра II Петровића Његоша уочава јачи и дубљи утицај Цетиња и тадашње Црне Горе на простор Херцеговине. У смислу материјалне и војне помоћи, логистичке и организационе, културне подршке. Такву политику наставља и његов наслеђник, књаз Данило, помажући многе харамбаше и њихове чете које су упадале дубоко на простор Херцеговине, да би се од књаза Николе таква политика операционализовала у ослобођење велих дјелова Херцеговине и присаједињење и ширење Црне Горе 1878. године. Политиком националног рада, Невесињским устанком, питање српског становништва у Херцеговини је изнијето и пред велике силе. Аутор је текст ове књиге засновао на архивској грађи. Радови садржани у овој књизи могу корисно да послуже за даље истраживање овог простора и представљају вриједан историографски извор.

Др Раденко Шћекић